

КРИТЕРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Олена Погребняк

Полтавський національний педагогічний університет

Аннотация

Ориентирование в критериях морального воспитания на занятиях физической культуры позволит выбирать наиболее эффективные из них соответственно конкретно поставленным задачам. По нашему мнению, выделенные в статье критерии позволят адекватно оценить высокую результативность физического воспитания студенческой молодежи.

Annotation

Knowledge of means in physical culture can help instructor choose one of the most effective methods physical, moral and intellectual preparation youth. The most effective physical development person can attain if heavies we sports compel it is mean physical training.

Постановка проблеми. Однією з найголовніших проблем розуміння і визначення реалій сьогодення є адекватна оцінка і вміння коригувати людини саму себе, своїх цінностей, можливість критично оцінювати власні дії, наповнювати їх особистісним змістом. У зв'язку з цим пріоритетного значення набувають теоретичні та практичні завдання, які ставить викладач на заняттях фізичного виховання для формування гармонійно розвиненої особистості, забезпечення єдності свідомості й поведінки в індивідуально-особистісній і професійно-соціальной сферах життєдіяльності майбутнього покоління.

Аналіз останніх досліджень. Наукові основи розв'язання загальних проблем формування моральної поведінки висвітлюються в працях Г.Г. Ващенко [3], С.І. Карпенчук [5] та інших сучасних науковців. Дослідження даних авторів ґрунтуються на узагальненому комплексному підході до виховання моральної поведінки особистості без урахування її суб'єктивності, що не дозволяє забезпечити цілісності й зменшує результативність морального виховання, призводить до переваги декларувань моральних постулатів над цілеспрямованою діяльністю щодо їх засвоєння і формування.

Мета дослідження – визначити критерії педагогічної корекції

моральної поведінки студентської молоді на заняттях фізичного виховання.

У той же час, аналіз монографічної літератури та навчальних посібників дозволяє проаналізувати стан наукової розробки даної проблеми [1,4] та на основі нових здобутків у практиці й теорії виховання переосмислити традиційні принципи виховання. Аналіз останніх досліджень, пов'язаних із критеріями моральної поведінки студентської молоді свідчить про складність і не розробленість означеної проблеми.

Результати дослідження та їх обговорення. Слід зазначити, що фізичне виховання у структурі педагогічного процесу вищої школи має великі потенційні можливості для вироблення звичок моральної поведінки студентів. На заняттях юнаки і дівчата спільно виконують практичні дії, у ході яких кожен вступає у певні відносини з колективом, з членами своєї команди та команди суперників (у іграх, естафетах). Тому викладач фізичного виховання повинен дбати не тільки про вироблення спортивних умінь і навичок, але й планомерно формувати доброзичливе товариське ставлення до колективу академічної групи, до інших викладачів. Правильно організовані заняття розвивають у юнацтва такі моральні якості, як колек-

тивізм, взаємодопомогу товаришам, повага один до одного. Завдання викладача полягає у переконанні вихованців у неможливості досягнення фізичної і моральної вихованості без власних зусиль.

При визначенні критеріїв моральної вихованості студентської молоді на заняттях з фізичного виховання, їх показників ми намагаємося поєднати найкращі традиційні досягнення з новими ідеями в галузі теорії та практики викладача. Моральність – це не тільки характеристика особистості, а й поняття, що визначається моральними уявленнями, почуттями, переконаннями та досвідом поведінки юної особистості. Для визначення рівня моральної спрямованості поведінки юнацтва необхідні певні критерії її оцінювання. Як доводить досвід педагогів-практиків і результати науково-педагогічних досліджень, критеріями моральної поведінки юнацтва можуть бути: ставлення до суспільства, праці, до людей; активність життєвої позиції; спрямованість особистості, її потреби, мотиви, інтереси, ідеали. Найбільш поширеною в педагогічній практиці оцінкою моральної поведінки є сформованість суспільно значущих моральних якостей юнацтва.

Основним методом вивчення моральної сформованості поведінки є спостереження в різних ситуаціях педагогічного процесу. Такі ситуації стають “індикаторами”, що демонструють моральний розвиток юнацтва. Цілком можливий диференційований підхід до виявлення поведінки особистості, як і можливе прогнозування характеру її спрямованості та морального розвитку в цілому. Ми вважаємо, що в діагностичну програму вивчення та формування моральної поведінки студентської молоді доцільно вносити інтегральні моральні якості (критерії та показники вихованості), які в сукупності своїх ознак

найбільш повно можуть характеризувати сформованість морального ядра особистості. Такими якостями є патріотизм, лицарство, обов'язок, вдячність, працьовитість і дисциплінованість. Кожний із цих критеріїв має свої ознаки, якими педагоги й керуються у виховній діяльності щодо формування конкретної якості:

- патріотизм (любов до Батьківщини, відповідальність, принциповість, бажання бути сміливим, сильним та ін.);
- лицарство (синівська відданість рідній землі, Батьківщині, незламна сила духу, стійка воля, яскраво виражена національна свідомість і самосвідомість, глибока людяність, волелюбність і шляхетність);
- обов'язок (громадська позиція, цілеспрямованість, відповідальність, принциповість, чесність);
- працьовитість (громадська позиція, активність, самостійність, творча ініціатива, допитливість, бережливість);
- дисциплінованість (громадська позиція, активність, відповідальність, самостійність, самокритичність, творча ініціатива).

У експериментальній роботі нами було виявлено, що юнаки і дівчата здатні виокремлювати найважливіші ознаки моральних понять. Цьому сприяє читання художньої літератури, обговорення вчинків друзів, вплив батьків та навчального закладу, а також спілкування з іншими людьми.

Проаналізувавши власні спостереження, ми з'ясували, що засвоєння тих або інших моральних цінностей значною мірою залежить і від характеру відносин із батьками, викладачами, однолітками, але оскільки особистість перебуває в стані безперервного руху, розвиток моральних цінностей залежить також від суб'єктивних чинників: загального рівня розвитку особистості, ціннісних орієнтацій (духов-

них, матеріальних), самосвідомості та емоційно-вольової сфери, ідеалів. Доречно при цьому наголосити на значенні моральної мети, відсутність якої може поставити матеріальний комфорт на вершину ієрархії цінностей. У цьому випадку відбувається переоцінка моральних цінностей і навіть зміцнення деяких із них.

Саме у юнацькому віці особливу увагу необхідно приділяти розкриттю головних моральних принципів і норм моралі, на яких ґрунтуються правила культурної поведінки. Юнаки і дівчата повинні усвідомлювати моральні основи дружби і товаришування, колективізму і гуманізму. На перше місце, безумовно, висувається проблема вироблення позитивного ставлення до норм і правил спілкування, бажання дотримуватися правил ввічливості з однолітками, формування культури взаємин із дорослими, особливо з батьками.

У ході дослідження ми діагностували сформованість у юнацтва моральної поведінки за такими критеріями:

1. Прагнення до моральної поведінки, визначення основних моральних понять та переконань.
2. Виховання і розвиток моральних почуттів.
3. Прищеплення навичок і звичок моральних дій.
4. Виховання і закріплення в юнацтва позитивних рис характеру.
5. Формування в юнацтва потреби у самовдосконаленні і самовихованні.

Дослідивши сукупність рис, які розкривають сенс моральної поведінки, ми розробили шкалу визначення прагнення до моральної вихованості юнацтва на заняттях фізичного виховання. Кожному пункту шкали присвоєне можливе числове значення: високий рівень відповідав вираженому прагненню до моральної поведін-

Ставлення студентів до моральної поведінки

Сенс моральної поведінки	Кількість студентів	Загальна кількість (у%)
Відсутність інтересу	-	-
Безпосередній інтерес	52	43
Практичний (суспільно-значущий) інтерес	46	38
Практичний (власно-моральний) інтерес	22	19
Всього	120	100

ки і оцінювався в 5 балів; середній – 4 бали; недостатньо розвинутий – 3 бали; низький рівень – 2 бали; нульовий рівень – повній відсутності потягу до моральної поведінки – 1 бал (див. табл. 1).

Розподіл відповідей свідчить про різні рівні розвитку інтересу студентів до моральної поведінки. Аналіз відповідей є показником відмінностей у моральній вихованості студентів, що вимагає від викладачів фізичного виховання індивідуальної роботи з молоддю.

Розподіл відповідей свідчить, що характерним для більшості юнаків і дівчат є недостатньо розвинутий потяг до моральної вихованості. Дуже низький рівень відсутній, але мають місце високі і нульові рівні. Дані особли-

вості свідчать про розбіжності рівнів розвитку практичної зацікавленості в моральній поведінці.

Результати теоретико-експериментальних досліджень рушійних сил і закономірностей розвитку особистості свідчать, що лише свідомо оволодіваючи здобутками фізичної культури організованому спортивному житті колективу, студент розвиває власні сили, стає повноцінною особистістю.

Виділимо основні пропозиції щодо корекції моральної поведінки студентської молоді на заняттях фізичного виховання:

1. Застосування оптимальних форм і методів проведення навчальних занять і тренувань.

2. Масове залучення студентства до систематичних занять

фізичною культурою і спортом, відвідування спортивних секцій, гуртків, клубів за інтересами.

3. Забезпечення активного рухового відпочинку студентів під час канікул, у вихідні та святкові дні.

Як бачимо, під час занять фізичною культурою і спортом відбувається поступове усвідомлення студентами критеріїв моральної вихованості і умов перетворення їх внутрішніх переконань у регулятори поведінки. Прискорення соціально-економічного розвитку країни потребує активності, максимально напруженої праці викладачів фізичної культури як вирішального фактору нових досягнень нашого суспільства, виховання юнацтва засобами фізичної культури і спорту скорочення витрат робочого часу, за рахунок поліпшення фізичної підготовленості. Масове заняття юнацтва фізичною культурою і спортом сприяють підвищенню результативності навчання, а завдяки емоційній насиченості кожного заходу виховується моральна поведінка в суспільному житті.

Висновки. Проведене нами дослідження довело, що запорукою успіху в досягненні є систематичні заняття фізичними вправами, дотримання режиму дня, щоденне виконання ранкової гімнастики. Так, для перемоги в певному виді спорту необхідна складена програма тренувань, виконання домашніх завдань із даного виду спорту, дотримування здорового способу життя. Перед початком змагань потрібно проводити контрольні змагання, на яких кожен учасник зможе спостерігати за зміною власних результатів та досягнень друзів по команді. Це стає суттєвим стимулом для виявлення вимогливості до себе та своїх товаришів по команді. Завдяки тематичним тренувальним заняттям у юнацтва не тільки підвищується рівень фізичної

Таблиця 2

Рівень прагнення до моральної поведінки студентів вихованості юнацтва

Рівні сформованості моральної поведінки	Кількість студентів	Загальна кількість (у%)
Високий	17	14,1
Середній	31	25,8
Недостатній	52	43,3
Низький	18	15,2
Нульовий	2	1,6
Всього	120	100

Таблиця 3

Сформованість критеріїв вихованості студентської молоді

Моральні якості	Кількість студентів	Рівень прагнення до моральної вихованості (у%)
Патріотизм	6	5
Лицарство	5	4,1
Обовязки	14	11,6
Працьовитість	63	52,5
Дисциплінованість	12	10
Всього	120	100

підготовленості, а й виявляються такі якості: відповідальність перед колективом, вимогливість до себе і повага до товаришів, уміння долати труднощі, відчуття впевненості у власних силах.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі передбачають введення в практичну частину занять фізичної культури у ВНЗ вироблення позитивного ставлення до норм і правил спілкування, бажання дотримуватися правил ввічливості з однолітками, формування культури взаємодопомоги, утворення якісно нової соціальної позиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання / Алла Микитівна Бойко. – К.: Ін-т змісту і методів навчання, 1996. – 232 с.
2. Виховання моральності підростаючого покоління: Наук.-метод. посіб. / Ін-т проблем виховання АПН України. – К.: Богдан, 2005. – 288 с.
3. Ващенко Г.Г. Виховний ідеал : підручник (для вихованців, молоді і батьків) / Григорій Григорович Ващенко. – Львів: Укр. Технології, 2001. – 191 с.
4. Горєва В. М. Виховання культури поведінки школярів /

Вера Мурхамедовна Горєва. – К.: Т-во “Знання” УРСР, 1983. – 48 с.

5. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навчальний посібник (для студентів педагогічних вузів) / Світлана Григорівна Карпенчук. – К.: Вища шк., 2005. – 343 с.

6. Концепція громадського виховання особистості в умовах розвитку української державності / Шлях освіти. – 2003. – №3. – С. 7–13.

Сухомлинська О. В. Громадянськість як феномен виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. пр. – К., 1999. – Кн. 2. – С. 6–12.

